

N:o 76.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 21 Maj 1882.
» » » » Andra Kammaren den 21 » »

Riksdagens underdåniga skrifvelse, i anledning af väckt motion angående deltagande för åtskilliga kronoegendomar inom Örebro län uti Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsföretag.

(Stats-Utskottets Utlåtande N:o 62.)

S. A. K.

Inom Riksdagen har förslag blifvit väckt derom, att Riksdagen — under förklaring, att den för sin del medgåfve, att de arrendatorer af kronans jord vid Hjelmaren och Qvismaren, som iklädde sig sänkingskostnaden för de hemman och lägenheter, hvilka af dem innehades, måtte erhålla sina nuvarande arrendekontrakt förlängda till år 1908, då sjösänkingsbolagets statslån skulle vara slutbetaldt — måtte ställa till Eders Kongl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag af 25,000 kronor samt med anmälan härom i underdånighet anhålla, det Eders Kongl. Maj:t täcktes taga frågan rörande omförmälda kronojord under förnyad ompröfning och med arrendatorerne träffa sådane uppgörelser, att genom kronans deltagande i Hjelmarens och Qvismarens sänkning kronans jord måtte, så vidt möjligt, oförminskad bibehållas.

Enligt hvad dervid blifvit omförmäldt, hade Kammarkollegium uti underdånig skrifvelse den 10 November 1880 understält Eders Kongl. Maj:ts pröfning en af Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag

gjord och af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län, jemte eget yttrande, till Kollegium öfverlemnad framställning, deri bolaget anhållit, att Kollegium, som under sin förvaltning hade åtskilliga, å en ansökningen bilagd förteckning upptagna kronohemman och lägenheter, hvilka af berörda sjösänkingsföretag vunne båtnad, måtte inhemta Eders Kongl. Maj:ts beslut, huruvida statsverket för samma hemman och lägenheter skulle taga del i sjösänkingsföretaget eller med jord ersätta den båtnad, som efter blifvande slutlig uppskattning den vattenskadade marken funnes hafva vunnit; och hade Kollegium, under erinran om de olägenheter, som för jordegarna uppstode genom att icke deltaga i sjösänkingsföretag, och framhållande af det ifrågavarande företagens allmännyttiga beskaffenhet, hemställt, att kronan måtte för vissa å förenämnda förteckning upptagna hemman och lägenheter deltaga i företaget, men hade Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref till Kollegiet den 26 Mars 1881 förklarad, att delaktighet för ifrågavarande hemman och lägenheter i sjösänkingsföretaget icke skulle ega rum.

Såsom utaf bilagda af sjösänkingsbolagets styrelse uppgjorda uppgift (Bil. Litt. A) synes, utgör den jordvinst, som skulle genom sjöarne Hjelmarens och Qvismarens sänkning tillfalla kronans i närheten af samma sjöar belägna hemman och lägenheter, 1,884 kvadratref 93 kvadratstänger 25 kvadratfot första klassens jord. Oafsedt den för landshöfdingelöneregleringsfondens räkning utarrenderade lägenheten Alnängarne, för hvilken den vunna förbättringen på grund af domstols utslag skall med jord betalas, hafva, enligt hvad Kammarkollegium i förenämnda skrifvelse upplyst, beträffande de öfriga ifrågavarande egendomarne, innehafvarne af boställena Årla, Attersta och Vähla, hvilka boställen fortfarande disponeras af indelningshafvare, förklarad sig vilja i företaget deltaga samt arrendatorerne af hemmanen Åkesberg och Via enligt arrendekontrakten förbundits ansvara för alla de kostnader, som under arrendetiden kunde drabba egendomarne. De hemman och lägenheter, för hvilka fråga nu är att för kronans räkning deltaga i sjösänkingsföretaget, äro alltså återstående hemmanen Rynninge, Äfversta, Biskopsvrak, Egeby, Helgesta, Råsta, Berga för en utång, Malgräfva för en utång samt Vahlsta, hvilka hemmans och lägenheter sammanlagda vinst af företaget uppskattats till 1,038 kvadratref 29 kvadratstänger och 53 kvadratfot fullgradig jord, för hvilken andelen i sjösänkingskostnaden beräknats uppgå till 67,955 kronor 43 öre.

Då, för så vidt inhemtas kunnat, en ej ringa vinst skulle beredas ifrågavarande hemman och lägenheter på grund af den jordförbättring, som komme dem att genom öförmålda sjösänkingsföretag beredas,

och det alltså torde vara med kronans fördel öfverensstämmande att för dessa hemman och lägenheter i företaget deltages, har Riksdagen ansett det med förevarande motion afsedda syfte beaktansvärdt. Deremot har Riksdagen, med afseende å den synnerligen olika jordvinning, som skulle komma att tillfalla de särskilda egendomarne, samt å egendomar-nes olika återstående arrendetid, hvilken icke står i förhållande till den större eller mindre fördel, som komme att af sjösänkningen vinnas, icke funnit sig böra biträda förslaget att samtliga de arrendatorer af berörda egendomar, hvilka iklädde sig sänkingskostnaden, skulle medgifvas en förlängning i arrendetiden till år 1908.

Uti 25:te punkten i de af nu församlade Riksdag antagna grunder för förvaltningen af kronans domäner föreskrifves, att om, efter det arrendator antagits, fråga uppstått om vattenafledning, deraf den arrende-rade egendomen tillskyndas fördel, men arrendator undandragit sig att i företaget deltaga, och detsamma derefter under kronans medverkan kommit till stånd, skall arrendator från och med arrendeåret näst efter det, då företaget blifvit afsynadt och godkändt, å det belopp, kronan för ändamålet fått utgifva, erlägga fem procent årlig ränta; och har före- varande fråga syntes Riksdagen bäst lösas genom tillämpning i detta fall af den uti anförda punkt uttalade åsigt om, att kronan må för sin ut- arrenderade jord medverka i vattenafledningsföretag. Oaktadt Eders Kongl. Maj:t, på sätt ofvan är meddeladt, med anledning af sjösänk- ningsbolagets omförmälda ansökan, förklarar att delaktighet för ifråga- varande hemman och lägenheter i sjösänkingsföretaget icke borde ega rum, har alltså, sedan nu, i öfverensstämmelse med hvad Eders Kongl. Maj:t föreslagit, nya grunder för dylika fall blifvit antagna, Riksdagen ansett frågan om kronans deltagande i förenämnda företag böra ånyo underställas Eders Kongl. Maj:ts pröfning.

Beträffande kostnaden för ifrågavarande kronoegendomars delta- gande i sjösänkingsföretaget, hafva visserligen icke derom kunnat upp- göras närmare beräkningar, hvadan de till bestridande af denna kostnad erforderliga medel måst såsom förslagsanslag uppföras, men det har syntes kunna antagas, att utgifterna i detta hänseende icke böra i väsent- lig mån öfverstiga den enligt ofvan åberopade uppgift (Bil. Litt. A) för dessa hemman och lägenheter belöpande, till 13,590 kronor 28 öre be- räknade andelen i sjösänkingsbolagets särskilda lån å 500,000 kronor, enär inkomsterna af den tillvunna jorden böra kunna antagas snart nog motsvara hvad som till ränta och amortering på statslånet för dessa hemman belöper.

Då Riksdagen, såsom ofvan är antydt, trott sig med visshet kunna

antaga, att omförmälda sjösänkingsföretag skall för kronojorden medföra vinst, framgår deraf jemväl, att Riksdagen föreställer sig, det ersättning icke bör komma att saknas för den utgift, staten i detta hänseende får vidkännas. Genom att den till följd af sjösänkningen åt dessa egendomar vunna jord antingen till förre arrendatorn mot förhöjning i arrendesumman öfverlemnas eller från egendomarne utbrytes och i särskilda lotter utarrenderas under återstående arrendetiden för att derefter med hemmanen under ett arrende förenas, torde nemligen full godtgörelse för sjösänkingskostnaderna vara att emotse.

Riksdagen får alltså anhålla, det Eders Kongl. Maj:t täcktes delstaga under ompröfning, huruvida och i hvad mån kronan må i kostnaderna för sänkningen af sjöarne Hjelmaren och Qvismaren deltaga för de kronans hemman och lägenheter, hvilka af sjösänkingsföretaget kunna vinna fördel, samt dels, derest kronan befinnes i företaget böra deltaga, bestämma villkoren för sådant deltagande samt sättet, huru den genom sjösänkningen vunna jorden må kronan tillgodogöras; och har Riksdagen till bestridande af kostnaderna för kronans deltagande i berörda sjösänkingsföretag på extra stat under sjunde hufvudtiteln för år 1883 uppfört och ställt till Eders Kongl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag af 15,000 kronor.

Riksdagen framhärdar, etc.

Stockholm den 21 Maj 1882.

10

Uppgift om de kemiska ämnen i Örebro län som är

Namn	Form	Färg	Lukt	Smak
Svavelväter	Vätska	Färglös	Luktlös	Svavellukt
Kväveväter	Vätska	Färglös	Luktlös	Svavellukt
Kväveväter	Vätska	Färglös	Luktlös	Svavellukt

Bil. Litt. A.

Uppgift på de kronans domäner i Örebro län, som af

Härad.	Socken.	Mantal.	Namn.	Egenskap.	Arealuppgifter						
					Arealinnehåll.						
					Gamla mättet.		Nya mättet.				
Tld.	Kld.	Ref.	st.								
<i>Kronojord, hvars innehafvare deltaga i sjösänkningen.</i>											
Asker	St. Mellösa	3	Åkesberg	f. d. Militieboställe	104	18	5	585	64		
	Asker	3	Via	» »	351	11	4	1,967	60		
Sköllersta	Sköllersta	1/2	Årla	Länsmansboställe	9	13	1	52	69		
	Gällersta	1	Attersta	Kronofogdeboställe	1	2	6	6	05		
Asker	St. Mellösa	1	Vähla	Länsmansboställe	63	8	3	354	25		
					529	21	9	2,966	23		
<i>Kronojord, hvars innehafvare ej deltaga i sjösänkningen.</i>											
Örebro	Långbro	2	Rynninge	f. d. Hosp.-hemman	65	10	—	365	75		
Glanshammar	Glanshammar	1	Äfversta	f. d. Militieboställe	11	15	3	64	27		
Asker	St. Mellösa	2	Biskopsvrak	» »	325	—	8	1,820	14		
		1	Egeby	» »	104	3	6	583	03		
		1/2	Helgesta	» »	37	22	6	211	15		
		1	Råsta	» »	127	13	4	713	54		
	Asker		Berga utäng	» »	1	26	—	10	15		
			Malgräfva	» »	—	30	—	5	25		
		1	Vahlsta	» »	81	8	1	455	02		
					755	1	8	4,228	30		
<i>Kronojord, der genom laga dom förbättringen skall med jord betalas.</i>											
Örebro	Långbro		Alnängarne	f. d. Landshöfd. bost.	114	2	7	638	87		
Summa Summarum					1,398	26	4	7,833	40		

Litt. A.

Hjelmarens och Qvismarens sänkning vinna båtnad.

efter graderingslängden.									Arrende- tid.		Beräknad sjösänkingskostnad.						Ungärliga kostnaden pr behållige tunnland.	
Före sänkningen uppskattning.			Efter sänkningen uppskattning.			Genom sänk- ningen ökad uppskattnings- innehåll.			Från mid- fastan	Till mid- fastan	Andel i statslånet.		Andel i extralånet.		Summa.			
Ref.	sj.	tot.	Ref.	st.	tot.	Ref.	st.	tot.			Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.		
160	89	20	335	46	87	174	57	67	1870	1890	9,140	84	2,285	21	11,426	05	109	25
778	78	59	1,139	20	70	360	42	11	1870	1890	18,871	66	4,717	91	23,589	57	67	14
35	12	67	44	37	06	9	24	39			484	01	121	—	605	01	64	29
3	55	67	4	57	79	1	02	12			53	47	13	37	66	84	61	88
129	56	35	239	18	66	109	62	31			5,739	87	1,434	97	7,174	84	113	42
1,107	92	48	1,762	81	08	654	88	60			34,289	85	8,572	46	42,862	31		
148	29	44	259	88	07	111	58	63	1881	1885	5,842	66	1,459	66	7,302	32	111	81
41	07	26	50	54	70	9	47	44	1876	1896	496	08	124	02	620	10	53	93
428	34	21	887	88	88	459	54	67	1877	1897	24,061	87	6,015	46	30,077	33	92	54
191	56	17	343	83	92	152	27	75	1880	1900	7,973	25	1,993	31	9,966	56	95	74
65	26	28	117	59	22	52	32	94	1875	1895	2,739	97	684	99	3,424	96	90	82
174	41	05	290	68	37	116	27	32	1876	1896	6,088	06	1,522	02	7,610	08	59	72
5	48	15	7	31	01	1	82	86	1859	1889	95	75	23	94	119	69	66	12
2	95	69	3	94	63	—	98	94	1870	1890	51	80	12	95	64	75	68	88
195	95	18	329	94	16	133	98	98	1880	1900	7,015	71	1,753	93	8,769	64	107	93
1,253	33	43	2,291	62	96	1,038	29	53			54,365	15	13,590	28	67,955	43		
225	34	80	417	09	92	191	75	12	1860	1890	10,040	10	2,510	02	12,550	12	110	02
2,586	60	71	4,471	53	96	1,884	93	25			98,695	10	24,672	76	123,367	86		